

Др Снежана Бркић, доцент
Правног факултета у Новом Саду

ДОГОВОРЕНО ПРИЗНАЊЕ (PLEA BARGAINING) У АНГЛОАМЕРИЧКОМ ПРАВУ

Сажетак: У раду се обрађује установа договореног признања у англоамеричком праву. Анализирају се њена обележја, циљеви, практична примена и *pro et contra* аргументација. Посебна пажња је посвећена предлозима за њено побољшање. Закључује се да и поред теоријских контроверзи и оспоравања, ова установа неће у догледно време бити

Кључне речи: договорено признање, *plea bargaining*.

I. Званична политика подстицања признања у англоамеричком праву, довела је до појаве установе *plea bargaining* (договорено признање), чија је суштина у томе да се исход кривичног поступка јавља као резултат претходног договора странака (у Америци и суда) о предмету оптужења (*charge bargaining*) или о санкцији (*sentence bargaining*).

У *plea bargaining* систему, окривљеном се у замену за признање нуди (1) оптужење за лакши облик дела, (2) блажа казна, или (3) одустанак од прогона за нека дела у стицају.¹ Постизање споразума странака пре формално подигнуте оптужбе, у прва два случаја не подлеже контроли суда, чија се сагласност тражи само у случају накнадног преформулисања првобитне оптужбе, а понегде и обавеза тужиоца да образложи учињену редукцију.² Пракса се, међутим, задовољава стандардном формулом тужиоца да је то у интересу правосуђа, и готово аутоматским прихватањем од стране суда.³ У трећем случају, окривљеном који

¹Окривљеном може бити обећано и подизање тужбе пред неком другом врстом суда, као што је малолетнички суд, ако је то у дискреционој власти тужиоца; одрицање од кривичног прогона осталих саучесника, па чак и врста и начин извршења будуће казне, нпр. смештање у тачно одређену затворску установу (Н. J. Dielmann, GA 1981, с. 561).

²Нпр. чл. 342а The New York Code of Criminal Procedure, навед. према В.А. Grocman, AJCL 3/1970, с. 506.

³W.R. LaFave, AJCL 3/1970, с. 541.

признаје оригиналну оптужбу обећава се начелно блажа казна или могућност посебних мера, као што је пробација. При томе, тужилац на себе преузима обавезу да судији препоручи доношење одговарајуће пресуде, или обећава да се неће противити таквом предлогу самог окривљеног. Овај облик је унеколико ризичнији, с обзиром на могућност суда да не подржи тужиоцеву препоруку, што се, међутим, ретко дешава, јер су судије склоне да раде у складу са очекивањем странака.

Пракса преговарања се унеколико разликује у америчкој и енглеској варијанти, и то у погледу: учесника договора (државни тужилац и окривљени с једне стране, и државни тужилац и суд⁴ с друге стране, у САД; бранилац окривљеног и полиција⁵ у Енглеској); иницијатора и најзначајнијих актера (државни тужилац у САД; бранилац окривљеног у Енглеској); елемената преговора (кривично дело и кривична санкција у САД; само кривично дело у Енглеској⁶); улоге суда (у неким америчким државама суд може учествовати у непосредним контактима са одбраном или чак бити иницијатор споразума,⁷ у Енглеској он уопште није формални учесник преговора, с обзиром да врста и висина кривичне санкције није елемент преговарања, и он је у том погледу слободан⁸); момента закључења (у САД најчешће пре подизања оптужног акта, ређе на главном претресу; у Енглеској врло често и на главном претресу); захтеваних услова (у Америци задовољава стандард „добровољног и разумног пристајања окривљеног,, док се у Енглеској питање добровољности много строже поставља); учесталости примене (ова је пракса раширенија у Америци,⁹ за разлику од Енглеске, где је мање честа) и начина регулисања (обичајно и прецедентно право, а у Америци и закон).

Основ ове процесне форме је споразум странака, а циљ брже и сигурније долажење до пресуде на бази узајамних уступака.

Plea bargaining систем почива на узајамној сагласности и уступцима процесних субјеката, из којих се истовремено црпе и услови за ову посебну процесну форму: 1) признање окривљеног; 2) добровољност; 3) ангажовање

⁴Судија дискреционо цени да ли је договор постигнут између тужиоца и окривљеног у јавном интересу, накнадно га оснажујући само ако не представља олако одустајање од оптужења за теже дело.

⁵Ово не треба да чуди с обзиром на битно другачији положај и улогу енглеске полиције у односу на америчку и континенталну, обједињавајући у себи функцију истраживања кривичних дела и функцију прогона. Осим тога, квалитет и форма доказа прикупљених од енглеске полиције је на много вишем нивоу од потребе простог констатовања вероватноће учинилаштва, због чега подлеже захтевима форме, уколико претендује на могућност употребе пред судом.

⁶У Енглеској се признање поништава ако се открије да је добијено у замену за блаже кажњавање од стране суда. Вид. случај *Regina v. Turner* (1970) 2 Q.B. 321.

⁷О различитим системима преговарања са становишта улоге суда, вид. опширније код А. Alschuler, CLR 7/1976, с. 1061. Две трећине анкетираних америчких тужилаца је 1972. потврдило учешће судија у преговорима (Prosecution Management Report, Appendix I, навед. према Т. Weigend, op. cit., стр/138).

⁸Међутим, управо му та невезаност у пракси често даје за право да се фактички ангажује у том правцу.

⁹У одсуству тачних показатеља, послужићемо се проценама: од 90% осуђујућих пресуда изречених на основу признања, сматра се да најмање једна трећина уследи у процесу преговарања (Fellman, наведен према З. Мршевић, *Анали* 5/1984, с. 697).

браниоца;¹⁰ 4) тужиочев уступак у погледу предмета оптужења или кривичне санкције; 5) сагласност суда (у САД).

Режим договореног признања није унапред ограничен с обзиром на врсту суда, тежину кривичног дела, врсту кривичних санкција или категорију окривљених. Његову примену ипак могу искључити околности, као што је немогућност разлагања кривичних дела на лакше и теже облике, односно конзумирање друге судске контроверзи и оспоравања,¹² ова је установа оберучке дочекана у пракси многих земаља, а њена исправност потврђена од стране највиших судских инстанци. Ипак, нема поузданих података о томе колико се *guilty plea* изјављује захваљујући претходним преговорима. Одређено упориште можемо наћи у анкетама носилаца тужилачких и судских функција. Тако је 1972. три четвртине анкетираних америчких тужилаца изјавило да је преговарање са одбраном било присутно у више од 50% свих оптужења за тежа дела (*felonies*). Прецизније, удео тужилаштава према заступљености преговора у оптужењима за наведена дела је изгледао овако: 18,3%: 50-59%; 6,9%: 60-69%; 18,3%: 70-79%; 16,7%: 80-89%; и 16,1%: 90-99%.¹³ И други извори потврђују заснованост признања на претходној погодби у 80-90% случајева.¹⁴ Наводи се и податак да је у 1970. у Лос Анђелесу само 8,7% оптужених дало *guilty plea* већ на првом рочишту, док је 36,5% захтевало преговарање, и тек касније дало изјаву о признању кривице. То не мора да значи да је преговарање у свим случајевима било успешно.¹⁵

III. У земљама које познају систем договореног признања истичу се његове вишеструке предности. Поред својеврсне индивидуализације кажњавања и избегавања нежељених последица строгих закона, окривљеном погодује и брзина поступка, извесност у погледу коначне одлуке,¹⁶ другачији третман у евиденцији осуђених лица, као и могућност прећуткивања неких чињеница, чије му откривање не би пријало. Тужилац се одриче тежег облика оптужења као несигурнијег, јер би га морао доказивати. Тужилац може имати такав интерес чак и у присуству евидентних доказа, због ризика непредвидљивог и емотивног реаговања пороте. Осим тога, успех у преговарачком процесу се посебно вреднује у његовој каријери и сматра изразом његове способности. Све то погодује и суду, који се лишава обавезе вођења компликоване и дуге процедуре. Вредност судија се мери бројем

¹⁰Тужиоцима је забрањено да преговарају са окривљеним у одсуству браниоца. Вид. *Andercon v. State* (1963).

¹¹З. Мршевић, *Анали* 4/1985, с. 696.

¹²The National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals (1973) је препоручила забрањивање *plea bargaining* праксе (навед. према М. Halberctam, *JCLC* 1/1982, с. 46). Ипак, са изузетком неколико јурисдикција, овај систем се одржао на снази. Поменимо само *Alasca* и *El Paso* експерименте, који су тужиоцима забранили преговарање, да би убрзо после тога пређашња пракса ипак била озваничена.

¹³Prosecution Management Report, Appendix II, 1972 (навед. према Т. Weigend, оп. цит., с. 139).

¹⁴Навед. према С. Vouyoucas, оп. цит., с. 63.

¹⁵Има и покушаја одуговлачења поступка на тај начин, при чему се, на крају, ипак посеже за *guilty plea*, чим ова тактика прети да се изјалови (вид., Т. Weigend, оп. цит., с. 140).

¹⁶Неки ту извесност стављају на прво место, чак изнад ефекта растеређења правосудних органа. Вид. резултате анкете студената права и државних тужилаца.

решених случајева, при чему је главна препрека преоптерећеност предметима.¹⁷ Произилази да је примарни принцип функционисања *plea bargaining* корисност, јер омогућава третирање великог броја случајева на брз и ефикасан начин.¹⁸ Осим тога, спремност судија на преговарање и попустљивост доприносе њиховој популарности.

Иако је *plea bargaining* систем настао на платформи троструке критике традиционалног модела (са аспекта трошкова, утврђивања чињеничног стања и предвидљивости),¹⁹ ни сам није остао имун на приговоре. Многи од истакнутих приговора, међутим, нису неотклоњиви. Отуда константан прилив идеја у циљу побољшања ове установе. Међу њима је, пре свега, апел за озваничењем и стандардизовањем ове процедуре, која би у свом регулисању нашла и ограничења, чиме би се стало на пут досада уоченим злоупотребама.²⁰ Осим тога, не можемо се отети утиску да због премоћи прагматичких разлога, критике изречене на рачун ове установе у догледно време неће водити њеном укидању.²¹

(1) Одступање од начела истине

Договорено признање почива на општем процесном правилу англосаксонског права о статусу признања као „краљевског доказа,, који уједно означава и нестанак потребе за даљим доказивањем и непосредан прелазак на изрицање казне. Но, ако смо често скептични и према обичном признању, знајући да може бити лажно, онда је та скепса утолико присутнија код договореног признања, које неки карактеришу као „тространу превару у којој активну (чак главну) улогу имају државни органи,,²² Иако није неспојиво са традиционалним принципима англосаксонског права, оно подразумева у себи извесну дозу свесног фалсификовања истине и са тог аспекта изазива подозрење. Оно што највише дискредитује ову установу је могућност да се погодба издејствује и од невиних лица, која због незнања или страха од монтирања доказа, могу бити чак спремнија од стварно кривих учинилаца на учешће у погодби.²³ Према једном истраживању у Енглеској, 58%

¹⁷Препричава се случај једног новоизабраног судије у Чикагу, који је позвао тужиоце и адвокате и рекао им: "Ја не желим да будем први у суђењу, али за име Бога, не допустите да будем последњи." (навед. према А. Alschuler, CLR 7/1977, с. 1100).

¹⁸Тако W. R. LaFave, AJCL 3/1970, с. 541. И З. Мршевић такође подвлачи потребу растерећења предметима као главни фактор у примени *plea bargaining* (Анали 4/1985, с. 696). Забележена је изјава једног судије да је у тромесечном периоду, захваљујући *guilty plea*, пресудио више предмета него што их је решило десет судија у истом периоду претходне године (вид. А. Alschuler, CLR 7/1976, с. 1102). Неки од практичара, међутим, сматрају да ефекат растерећења правосуђа није најзначајнији фактор који говори у прилог ове установе (вид. резултате анкетирања државних тужилаца у једној од руралних америчких области, L. T. Winfree, Jr. and L. Kielich, The Prosecuting Attorney and the Labelling Process: an Analysis of the application of official sanction, с. 174).

¹⁹Notes, HLR 3/1977, с. 566-571.

²⁰Тако и L. T. Winfree, Jr. and L. Kielich, оп. цит., с. 177.

²¹Такве прогнозе даје и T. Weigend, оп. цит., с. 138.

²²З. Мршевић, Анали 4/1985, с.694.

²³Наводи се случај једног познатог убиства у коме је дато више од 20 лажних признања (M. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 31).

осуђених на основу *guilty plea* се сматра невиним.²⁴ У истраживању које је својевремено обавио Finkelstein, развијајући концепт „имплицитне стопе неосуђиваности,“ показало се да би више од две трећине окривљених који су пристали на *plea bargaining*, у контрадикторном поступку било ослобођено или би поступак против њих био обустављен, да су оспоравали кривицу.²⁵ Према једном другом истраживању, вероватноћа окончања осудом претреса до кога би дошло да окривљени није дао *guilty plea*, је отприлике иста као код оних који су захтевали суђење на претресу.²⁶ Прогноза вероватноће осуде на претресу је извођена из неколико варијабли: постојања материјалних доказа, броја сведока, хапшења учиниоца на лицу места, хапшења учиниоца у року од једног дана од извршења дела, броја оптужби и пуштања учиниоца на слободу пре претреса.²⁷ Анализе показују да је давање признања не само пут за скраћивање процеса, већ и средство обезбеђивања осуда које се иначе не би могле постићи. Другим речима, тужилац користи *plea bargaining* да би осудио многе окривљене, који би, независно од њихове стварне кривице, захваљујући правилима о недопуштеним доказима, били ослобођени на претресу.²⁸ Парадоксално је да се признање утолико више подстиче уколико су тужиоци докази слабији, и да се највећи притисак на пледирање врши према окривљенима који су можда невини.²⁹ Показује се да рационалност одлуке о признању не зависи од тога да ли је оптужени крив или невин, већ од јачине доказа и учињених понуда. У посебној моралној дилеми се налази бранилац окривљеног који није убеђен у његову кривицу и треба да процени вероватан исход претреса и упореди га са понуђеним уступком.

Неки виде решење овог проблема у повећавању ингеренција судије које треба да допринесу правилном утврђивању чињеничног стања. Тако би он могао саветовати окривљеном да повуче признање у случајевима где очигледно није крив. Међутим, апсурдно би било очекивати такав гест од судије који сам учествује у прекрајању истине (САД) односно који и не зна за поступак преговарања

²⁴J. Baldwin, M. MacConville, *Anglo-American Law Review* 7/1987, навед. према А. Perrodet, оп. цит., с. 33.

²⁵M. Finkelstein, *HLR* 2/1975, с. 299.

²⁶Тако се дошло до закључка да би само 66% окривљених за разбојништво, да се није одрекло претреса, било осуђено, док је стварна стопа осуда код оних који су оспоравали кривицу на претресу износила 65%. Испитивање је обављено у оквиру PROMIS-a (Prosecutor's Management Information System by the United States Attorney's Office in Washington) за дистрикт Колумбију, према подацима из 1974, а обухватало четири кривична дела: разбојништва, провалне крађе, крађе и разбојничке крађе (вид. W. M. Rhodes, *JCLC* 3/1979, с. 370).

²⁷Показало се да материјални докази и сведоци повећавају вероватноћу осуде за разбојничку крађу, али је смањују за провалну крађу. Број подигнутих оптужби, хапшење на лицу места или у року од једног дана повећавају вероватноћу осуде само за разбојништво. Пуштање на слободу пре претреса је значајно само код разбојничке и провалне крађе. Даље, докази у прилог постојања једног дела, повећавају вероватноћу осуде и за друга дела у стицају, осим код провалне крађе. Из свега произилази да је тешко предвидети исход покренутог кривичног поступка. Рходес наводи још само једну сличну студију која му је позната као покушај предвиђања вероватноће осуде на претресу: J. Eisenstein, H. Jacob, *Felony Justice*, 1977.

²⁸Notes, *HLR* 3/1977, с. 573.

²⁹Неки пореде *plea bargaining* систем са позицијом жртве од које наоружано лице тражи новац: у оба случаја разумно лице може закључити да нема шансе (M. Halberstam, *JCLC* 1/1982, с. 32).

(Енглеска). Логичније би било отварање могућности упуштања суда у јавном интересу у утврђивање чињеничног стања као саставног дела процедуре преговарања, и то пре датог признања. Иако се чланом 11 Савезних правила о кривичном поступку (САД) претходно испитивање чињеничног стања судијама само препоручује, многе федералне јединице су својим интерним правилима то претвориле у обавезу. Али, тиме проблем није у потпуности решен, јер је одредба сведена на пуку формалност. Тако се наводи податак да у три четвртине јурисдикција, судија удовољава овој обавези, једноставно питајући окривљеног да ли је учинио дела за која је оптужен.³⁰ При томе треба имати у виду чињеницу да браниоци унапред инструкирају клијенте шта да одговоре суду, да би им *guilty plea* било прихваћено. Чак и ако суд захтева додатне доказе, они не подлежу правилима о искључењу непоуздених доказа, нити унакрсном испитивању. Комисија за реформу канадског права је 1989. сугерисала да се, пре прихватања признања, судији омогући спровођење неопходних извиђаја, да би се могао уверити у заснованост признања на чињеницама.³¹ Вероватно би систематска примена такве, минималне верификације признања могла кориговати деформирајуће ефекте *plea bargaining* праксе.

С друге стране, не треба изгубити из вида да би упуштање суда у пуно утврђивање чињеничног стања и адекватности понуђене санкције, као што предлажу неки,³² могло резултирати сличним проблемима које собом носи редовна процедура. Наиме, посебно рочиште пред судом ради преиспитивања чињеница, на које би странке могле позивати и сведоке а које би претходило давању признања, приближавало би се некој врсти мини-претреса, са свим негативним импликацијама у погледу времена и трошкова.³³

Најзад, има и предлога да се провера чињеничног стања препусти трећој, неутралној страни. То би био независан магистрат, који би ступао на сцену непосредно након подизања оптужбе, и попут истражног судије у континенталном систему, проверавао допуштеност и снагу употребљених полицијских доказа и евентуално прикупљао нове доказе ради утврђивања фактичке основе за оптужбу.³⁴ Ако оптужба не би била одбачена као недовољно заснована, од окривљеног би се узимала изјава о томе да ли жели да учествује у процесу преговарања. Негирање би водило упућивању предмета на главни претрес, а потврђивање заказивању преговарачког рочишта (*plea-screening hearing*) пред истим магистратом, у присуству тужиоца, окривљеног и браниоца.³⁵

³⁰Миллер, навед. према М. Halberstam, JCLC 1/1982, с.34.

³¹Commission de reforme du droit du Canada, Les discussions et ententes sur plaidoyers, Document de travail n. 60, 1989, навед. према А. Perrodet, оп. цит., с. 33.

³²Вид. АВА Project on Minimum Standards on Pleas Guilty.

³³Тако и Notes, HLR 3/1977, с. 584-585.

³⁴Поред провере полицијских извештаја, магистрат би могао саслушати службенике који су лишили слободе окривљеног, сведоке оптужбе и одбране који би били позвани на главни претрес. Он би омогућио и подношење допунских доказа одбране, укидање противустановних доказа, као и одустанак од недовољно засноване оптужнице.

³⁵Више о овом тзв. *magisterial participation model of plea bargaining* вид. у Note, HLR 3/1977, с. 586-591.

(2) Могућност изнуђивања погодбе

Окривљеном се и у процесу преговарања мора гарантовати право на фер поступак и отуда инсистирање на америчком стандарду „добровољног и интелигентног пристајања окривљеног,, уз учешће браниоца³⁶, који се временом искристалисао у пракси. За разлику од физичке силе или претње, који као облици спољње принуде, несумњиво имају бити искључени, проблем „унутрашње принуде,, остаје двојбен. Питање добровољности је одређивано у складу са одговарајућом интерпретацијом уставних принципа,³⁷ која се током времена мењала. Тај је критеријум годинама ширен, тако да су га, поред физичке принуде, могли искључити и екстензивно испитивање, психолошко наметање,³⁸ као и изостанак браниоца окривљеног лишеног слободе. Поставило се и питање колико признање лакшег дела дато ради избегавања теже казне, заслужује епитет „добровољно,,.³⁹ У том смислу експлицитна је пресуда донета у случају *Cortez v. United States*: „Може се рећи да већина признања резултира из преговарања са тужиоцем. Али то, само по себи, не поништава такво признање. Учиниоца кривичног дела мора увек вагати могућност осуде по свим тачкама и могућност добијања максимума казне, према могућности признања за лакша дела и изрицања лакше осуде... При томе није важно да ли је ту било преговарања, већ да ли је признање истинско од стране учиниоца који је крив; неко ко разуме своју ситуацију, своја права и последице признања, није обманут нити принуђен,,.⁴⁰ У том смислу, LaFave с правом помиње посебну врсту прећутног договора (*tacit bargain*), у коме нема формалног преговарања, већ сам окривљени даје признање због очекивања блажег става суда, које се у таквим случајевима потврђује у пракси.⁴¹ Alschuler га назива системом имплицитног преговарања, препознајући га, пре свега, у пракси федералних судова да неједнако третирају *guilty plea* учиниоце у односу на остале.⁴² Проблем добровољности је посебно потенциран у вези са смртном казном а проблематизован у једној пресуди из 1968. у случају *United States v. Jackson*,⁴³ поводом *Federal Kidnapping Act*-а, који је предвиђао да окривљеном

³⁶Негде се наглашава "адекватног тј. компетентног" (вид. *Tollett v. Henderson* 411 U.C. 258, 265 (1973), навед. према *Notes*, HLR 3/1977, с. 575).

³⁷Тако је оно разматрано у оквиру V *Amandmana (privilege against self-incrimination)* и XIV *Amandmana (due process clause)*.

³⁸У Енглеској је у случају *Pitman* (1990), у коме је судија пре извођења окривљеног пред суд, био приватно ангажован ради преговарања о смањењу казне у замену за признање и дао у том смислу извесна обећања, жалбени суд такве преговоре оквалификовао као нерегуларне и подобне за вршење пресије на окривљеног приликом одлучивања. Изјаве суда о казнама које се стављају у изглед у случају признања и непризнања, оцењене су као недопуштен притисак на окривљеног и у ранијем случају *Clewllun* (1977). Навед. према А. Perrodet, оп. цит., с. 34.

³⁹Судови су дуго времена били на становишту да је признање, које је израз директног или индиректног обећања, недобровољно (вид. нпр. *Bram v. U.S.*, 168 U.C. 532, 542 -43 (1897)).

⁴⁰337 Ф 2д 699, 701 (9тх. Цир. 1964); наведено према W.P. La Fave, *AJCL* 3/1970, с. 543. Супротно, *Bailey v. Mac Dougall*, 392 F. 2d 155 (4th. Cir. 1968).

⁴¹W.R. LaFave, *AJCL* 3/1970, с. 539.

⁴²Вид. нпр. изјаву судије James Parsons, који каже да је одлучио да за непријављивање за војну прегрутацију изриче казну затвора од четири године, а *guilty plea* учиниоцима две године.

⁴³390 U.C. 570, 88 С. Цт. 1209, 20 Л.Ед. 2д1 (вид. W.P. LaFave, *AJCL* 3/1970, с. 543).

може бити изречена смртна казна само ако буде препоручена од пороте, из чега је следило да простим признањем кривице окривљени избегава ризик смртне казне. Врховни суд САД је током 1970. у неколико својих одлука стао на становиште да законско прописивање смртне казне представља дозвољену претњу, а не недозвољени притисак на грађане, те да опција признања од стране окривљеног, срачуната управо на њено избегавање, јесте доказ његове добровољности и рационалног избора.⁴⁴ Као што је већ напоменуто, у Енглеској се на проблем добровољности у контексту смртне казне, гледа нешто строже. Чини нам се да је најбоље добровољност ценити од случаја до случаја.

Инсистирање на обавезној стручној помоћи у процесу преговарања је у функцији заштите окривљеног, мада не пружа све гаранције у правцу добровољности. Нарочито у Енглеској је истицана бојазан олаког упуштања браниоца у преговоре, без консултовања са клијентом, и онда када то не би било у његовом интересу. Због тога је у Правилима о договореном признању изричито истакнута и потреба заштите окривљеног од наметања признања од стране сопственог браниоца.⁴⁵ Истраживања су показала да притисак бранилаца на окривљене у циљу давања признања није мотивисан једино разлозима који се тичу процене невиности, кривице и очекиване казне, већ и таквима као што су жеља за брзом зарадом, велика оптерећеност предметима, страх или неспособност суочавања са предметом, потреба одржавања добрих односа са тужиоцима и судијама.⁴⁶ Резултати репрезентативне анкете коју су спровели Schunemann и Nassemer 1987. у Немачкој такође потврђују раширену праксу упуштања у неформалне преговоре без знања клијента (50%), или без јасног саопштавања те намере (38%). Након обављених разговора, само 40% адвоката је о томе у потпуности информисало клијенте, 51% је саопштило само резултате, а 9% је све прећутало.⁴⁷ Таква пракса, осим тога, доприноси деградацији окривљеног који се тиме враћа на статус објекта процеса, што је неспојиво са демократским идејама.

Могућност изнуђивања погодбе постоји и у обрнутом правцу, када окривљени условљава признање добијањем лакше казне. Опасност манипулисања системом договореног признања у оба правца је истакнута и у Извештају посебне председничке комисије за негативности у администрирању правосуђа, 1967 (САД).

(3) Повреда начела поделе власти

Из овог важног правнодржавног начела произилази да судску власт могу вршити само судови. Чињеница је, међутим, да преговарање о казни подразумева својеврсну узурпацију судске функције од стране тужиоца. Због праксе готово аутоматског судског подржавања препоручених казни, окривљеници редовно

⁴⁴Brady v. United States 397 U.C. 742 (1970); Parker v. North Carolina 397 U.C. 790 (1970); North Carolina v. Alford 400 U.C. 25 (1970). Вид. опширнију анализу ових одлука код М. Halberstam, JCLC, 1/1982, с. 19-22. О томе и W.P.I.AfAVE, AJCL 3/1970, с. 547.

⁴⁵Навед. према З. Мршевић, Анали 5/1984, с. 693.

⁴⁶Навед. према М. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 53.

⁴⁷Навед. према К-Х, Koch, ЗПП 7/1990, с. 250.

доживљавају тужиоца као главног актера процеса. У извештају већ поменуте председничке комисије из 1967. се препоручује судији који накнадно процени потребу изрицања теже казне од оне договорене између тужиоца и окривљеног, а од њега већ одобрене, да окривљеном омогући повлачење признања.⁴⁸ У том смислу, америчка пракса се приближава енглеској, која одриче могућност преговарања о врсти и висини казне.

Ову примедбу делимично уклањају они предлози који иду за повећавањем ингеренција суда у току преговарања. Својеврсним правом вета, које омогућава суду да одбије погодбу којој се противи утврђено чињенично стање или која не одговара сврси кажњавања, судска функција се, макар у контролној фази, ставља у праве руке.

(4) Повреда начела једнакости грађана

Један од аргумената у прилог договореног признања је смањивање судске дискреције при одмеравању казни и раст предвидљивости судских одлука.⁴⁹ С друге стране, међутим, омогућавају се нови диспаритети у кажњавању, увођењем фактора који су страни сврси кривичних санкција. Договорено признање се показује неконзистентним са аспекта система рационалног кажњавања, с обзиром на могућност да учиниоци истих деликата, са истим или сличним околностима, добију различите казне.⁵⁰ Неко је описао *plea bargaining* механизам као „константан извор неправде,“ који доводи до тога да неки учиниоци дају признање и када нису криви, омогућава другима да буду сувише благо кажњени, утиче на тужиоца да прецењује и стално захтева од законодавца строже казне, да би оне, након сразмерног умањења за дато признање, биле довољне за остварење сврхе кажњавања.⁵¹ Једно истраживање диспаритета казни понуђених учиниоцима који су ипак одбили да дају признање, са казнама које су им изречене након доказног поступка, је указало на њихово просечно повећање у износу од 61% код тежих казни, а код лакших преко 200%.⁵² Насупрот томе, тврди се да такав режим није супротан циљевима праведног кажњавања, јер разлика између *guilty plea* учиниоца и оног који захтева доказни поступак, произилази не само из признања, већ и из околности које га прате, а које се традиционално сматрају релевантним за

⁴⁸*Ibidem*, с. 705.

⁴⁹Америчка теорија се због тога почела бавити изучавањем фактора који утичу на кажњавање (неки их сврставају на личне околности окривљеног, атрибуте кривичног дела и ранију осуђиваност учиниоца), развијајући при том разне економетријске методе прогнозе. Вид. W. M. Rhodes, JCLC 3/1979, с. 364; М. Дамашка, ZStW 2/1981, с. 701-722.

⁵⁰Једно истраживање више од 600 разбојничких крађа у Менхетну је показало да је просечна казна за *guilty plea* учиниоце била 3,2 године, а за оне осуђене на претресу 6,0 година. Илустративан је случај *People v. Bannister* (1974): након изјаве тужиоца да ће у случају вођења главног претреса предложити казну 20-40 година, бранилац је затражио преговоре, у којима је тужилац понудио казну 7-25 година ако окривљени да *guilty plea*, бранилац је предложио 1-5 година, а суд пристао на 1-10 година (навед. према А. Alschuler, CLR 7/1976, с. 1086, 1088).

⁵¹Вид. Kaplan, AJCL 1977, с. 215, навед. према М. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 3.

⁵²H. Zeisel, *The Anatomy of Law Enforcement*, наведен према М. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 8.

изрицање казне. АВА Minimum Standards on Pleas of Guilty посебно истичу да окривљени који није признао не добија казну строжу од оне коју оправдава њена сврха. Каже се да неки добијају (они који признају бивају блаже кажњени), али да нико не губи (онима који ускраћују признање изриче се „нормална казна,“). У случају *Corbit v. New Jersey* суд је нашао да није повређен XIV Амандман о праву на једнаку заштиту.⁵³ Други напомињу да је различито кажњавање које је суштина *plea bargaining* система, увек неправедно с обзиром на крајњи исход, независно од тога да ли се карактерише као блаже кажњавање оних који признају, или као строже кажњавање оних који захтевају доказни поступак.⁵⁴ По некима, сразмерно строжим кажњавањем оних који се позивају на обавезу државе да докаже своју оптужбу, истовремено се вређа и претпоставка невиности.⁵⁵

Приговор неједнаког кажњавања није неотклоњив. Разни предлози нуђени у правцу његовог ублажавања, дали би се свести на једну формулу: потребу формулисања одређених стандарда о врсти, условима и границама могућих компромиса, у циљу омеђавања постојеће широке дискреције тужилачких органа.⁵⁶ Тиме би се смањиле разлике у кажњавању, узроковане факторима који немају везе са сврхом кривичних санкција. Сличан ефекат би имао и захтев за вођењем преговора непосредно након хапшења. Смањивањем утицаја протка времена на преговарачку тактику, ублажили би се диспаратети у погледу престрогог кажњавања притвореника и преблагог третирања окривљених који су на слободи. Утврђивање смерница о стопама кажњавања, које би истовремено остављале довољно простора и за индивидуализацију санкција, могло би бити поверено самој тужилачкој служби,⁵⁷ суду⁵⁸ или трећем, неутралном органу⁵⁹. Мањкавост првог предлога произилази из чињенице да тужилачки орган, коме се препушта утврђивање смерница, најчешће није спреман на таква самоограничавања, а ни сугерирана унутрашња контрола не изгледа ефикасна. Подозрење изазива и чињеница да такав предлог, иако стар више деценија, није усвојен ни од једне тужилачке службе. Укључивање суда у преговарачки процес би поспешило рационалније одлучивање окривљеног, с обзиром на предочавање антиципиране казне од стране суда пре датог признања, и омогућило бољу индивидуализацију казне, упознавањем релевантних личних околности окривљеног. Међутим, и таква опција је предмет многих критика.⁶⁰ Чини нам се да им је најмање подложен трећи предлог.

⁵³439 У.С. 212 (1978). Вид. приказ и анализу одлуке, Sixth Amendment - Disparate Sentencing, JCLC 4/1979, с. 474-481.

⁵⁴*Scott v. United States*, 419 Ф. 2д 264, 278 (Д.Ц. Цир. 1969), пртмс W.P. LaFave, AJCL 3/1970, с. 546. Тако и M. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 15.

⁵⁵J.P. Спенер, РИДП 3-4/1995, с. 420.

⁵⁶Тако и национални референти за САД на XIV Међународном конгресу Међународне академије за упоредно право у Атени, 1994, (вид. С. Vouyoucas, оп. цит., с. 62).

⁵⁷Иза предлога о установљењу тужилачких стандарда стоји The American Law Institute (ALI), Модел Code of Pre-Arrestment Procedure (навед. према Note, HLR 3/1977, с. 582-583).

⁵⁸Вид. Note, Yale Law Journal 1/1972, с. 286 (навед. према Note, HLR 3/1977, с. 584).

⁵⁹Вид. Note, HLR 3/1977, с. 585.

⁶⁰Вид. више о томе, Note, HLR 3/1977, с. 584.

(5) Питање поверења у државне органе и њихову коректност

Не само да договорено признање није предмет законске регулативе,⁶¹ па је много тога препуштено дискреционој оцени, већ се и конкретне преговарачке радње одвијају иза затворених врата не остављајући никаквог трага у предмету, ни у записнику, ни у пресуди, ослањајући се искључиво на поверење учесника договора. Само у неким америчким државама је предвиђена обавеза записничког фиксирања исхода договора.⁶² Управо због одсуства формалних елемената, као и чињенице да суд није субјект преговарања који би био везан договореном казном, постоји бојазан да то поверење буде изиграно.⁶³ У том смислу значајна је одлука Врховног суда САД у случају *Santobello v. New York*,⁶⁴ која штити право окривљеног на фер поступак, и у случају непридржавања датог обећања државног органа као замене за признање, окривљеном омогућава повлачење признања. У Енглеској је у случају *Smith (1990)* жалбени суд укинуо пресуду у поступку у коме је дато признање због оправданог очекивања условне пресуде, која ипак није уследила. Суд је при томе сугерисао да се преговори не обављају изван суда и да увек остане писаног трага о ономе што је речено.⁶⁵ Занимљиво је да су се и у неким земљама у којима преговарачки модел није озваничен, највише судске инстанце изјасниле у прилог заштите права на фер поступак, у случају изневеравања оправданог очекивања странке.⁶⁶ Слично дејство предвиђа и правило 11(е)4 ревидираних Савезних правила о кривичном поступку.⁶⁷ Пракса, међутим, недвосмислено потврђује спремност судија да испоштују договор тужиоца и браниоца, готово аутоматски подржавајући препоручену казну.⁶⁸

Чини нам се да наведену примедбу не би било тешко отклонити. Бројни апели за озваничењем и регулисањем ове установе, управљени су, између осталог, на то да се она учини јавном. Уместо да се договор одвија иза затворених врата, предлаже се одређивање посебног јавног рочишта у те сврхе, што подразумева и нескривено фигурирање тока и исхода преговарачког процеса у списима предмета.

⁶¹Подсећамо на чињеницу да је његов продор у америчком поступку вршен постепено и *via factu*, да би 1975. нашао места у Савезним правилима о кривичном поступку, захваљујући председавајућем Врховног суда САД, судији Бургеру, који је 1974. поднео Конгресу предлог у том смислу.

⁶²Навед. према З. Мршевић, *Анали* 4/1985, с. 703.

⁶³У случају *State v. Bonde* 521 С.В. 2д 18 (1975), тужилац је уговорио са браниоцем казну затвора од шест месеци условно, а суд је изрекао три године условно. Револтирани окривљени је хтео да повуче признање, што му суд није одобрио. Признање је ипак поништено у жалбеном поступку због тога што суд није упозорио окривљеног да није везан тужиоцевом препоруком (навед. према А. Alschuler, *CLR* 7/1976, с. 1066).

⁶⁴Вид. *Santobello v. New York* 404 У.С. 257, 260 (1971). Али и пре тога, *State v. Wolske*, 280 Минн. 465, 160 Н.В. 2д 146 (1968), навед. према W.P. LaFave, *AJCL* 3/1970, с. 542.

⁶⁵Навед. према А. Perrotet, *оп. цит.*, с. 35.

⁶⁶Тако већ поменута одлука немачког Савезног суда од 07.06.1989 (вид. *NW* 36/1989, с. 2270).

⁶⁷Навед. према А. Alschuler, *CLR* 7/1976, с. 1071.

⁶⁸Тако је једна анкета хјустонских судија показала да *guilty plea* уследи у 94% случајева пред *felony* судовима, при чему пет судија безрезервно подржава казну предложену од стране тужиоца, а један једини не следи потпуни аутоматизам, већ то чини у 90% случајева (навед. према А. Alschuler, *CLR* 7/1976, с. 1064).

И док једни настоје да спрече праксу преговарања судије са окривљеним,⁶⁹ други заступају концепт директне партиципације суда у *plea bargaining* систему⁷⁰. То би такође могло допринети поштовању склопљене погодбе, јер изрицање договорене санкције више не би зависило од добре воље суда, будући да би и сам био везан њоме. Поменимо и то да су у неким америчким државама практиковани и позитивно оцењени експерименти са заказивањем јавног рочишта ради преговарања пре главног претреса.⁷¹ Таква рочишта су имала за последицу значајне уштеде времена и трошкова, а нарочито делотворним се показало учешће на њима и оштећеног.⁷² Званични апели за јавним карактером процеса преговарања могу се чути и у Канади.⁷³ И предлози за озваничењем праксе преговарања у континенталним земљама, инсистирају на обезбеђењу начела јавности, или фиксирањем резултата преговарања на главном претресу,⁷⁴ или организовањем посебног рочишта у циљу преговарања.⁷⁵ Активнијој улози суда као иницијатора и спецификатора компромиса би се, с друге стране, супротстављали следећи разлози: довођење у питање његове непристрасности на претресу при изрицању казне, уколико до погодбе не дође;⁷⁶ мала поузданост нове судске функције, с обзиром на приврженост традиционално пасивној и неутралној улози суда; могућност угрожавања добровољности признања ауторитативношћу суда; бојазан да ће активнија улога суда у иницирању, спровођењу или надзирању преговора резултирати сличним проблемима које собом носи традиционални модел претреса.⁷⁷

⁶⁹Тако ABA Standards on Pleas of Guilty ("судећи судија неће учествовати у дискусијама око давања guilty plea"); ABA Professional Ethics Committee, Informal Opinions, No. 779, 1965. ("Судија није страна која ће препоручивати да ли ће изрицање казне резултирати на основу *guilty plea* или утврђивања кривице"); President's, Commission on law enforcement and administration of justice, 1967 ("Судија нема улогу странке у преговорима, већ улогу независног испитивача, који треба да верификује да је *guilty plea* резултат разумног избора и да није заснован на заблудама или принуди."); Federal Rules of criminal procedure: Али, Model Code of pre-arraignment procedure, 1975 ("забрањено је учешће суда у договарању признања"); National Advisory Commission on criminal justice standards and goals (иако предлаже укидање преговарања, препоручује да у међувремену судије не учествују у њима).

⁷⁰Тако нпр. A. Alschuler, CLR 7/1976, с. 1060.

⁷¹Вид. J. Baldwin, HEUNI 3/1984, с. 157.

⁷²Такав једногодишњи експеримент је вођен у Dade County, Флорида (вид. X. J. Dielmann, GA 1981, с. 566).

⁷³Commission canadienne sur la determination de la peine, Reformer la sentence, une approche canadienne, Ottawa, 1987 (навед. према A. Perrodet, оп. цит., с. 36).

⁷⁴Тако W. Schmidt-Hieber (навед. према G. Maier, NW 20/1987, с. 1188); предлог смерница о преговарању у кривичном поступку, Министарство правде Хесен (К-Н. Koch, ZRP 7/1990, с.252).

⁷⁵Тако H. J. Dielmann, GA 1981, с. 571.

⁷⁶Овај приговор је отклоњив увођењем другог судије у случају изношења предмета на претрес. Према Alschulerу, то решење не би било ни једноставно, ни јефтино, а могло би се претворити и у средство за куповину судија. Он препоручује ослонац на другог судију само у случају каснијег повлачења признања или оспоравања његове валидности након осуде. У случају United States v. Gallington (1973), стало се на становиште да претходно одбијање договора странака не доводи у питање коректност судије на главном претресу (A. Alschuler, CLR 7/1976, с. 1111, 1115).

⁷⁷Навед. према Notes, HLR 3/1977, с. 584-585.

(6) Лишавање окривљеног низа права на главном претресу

Каже се да је окривљеном ускраћен јавни претрес, поротно суђење, непристрасан суд, сведочење у сопственој ствари, привилегија против самооптужења, правни лек... Као противаргумент истиче се чињеница да се окривљеном наведена права не одузимају, него их се он добровољно одриче опредељивањем за ову процесну форму.

(7) Негидовање јавности

На праксу преговарања јавно мњење често гледа као на незаслужено привилеговање окорелих криминалаца. Насупрот томе, наводи се да се олакшице не гарантују аутоматски свима. Тако резултати већ поменутог пројекта PROMIS показују да скоро потпуно изостају било какви уступци код разбојништва и крађе.⁷⁸ Код провала долази само до редукције оптужнице, док нема доказа о блажим казнама. Наиме, упоређивање казни изречених у режиму *guilty plea* са казнама очекиваним на претресу да је до њега дошло, резултирало је изненађујуће високим степеном подударности. Тако је нпр. за дело разбојништва пробација очекивана на претресу у 77% случајева, а стварно изречена при *guilty plea* у 80% случајева; код крађе тај је однос био 67:70%, код провалне крађе 51:53%. Стварно блаже кажњавање у поређењу са осуђенима после контрадикторног претреса је уочено само у случају разбојничке крађе (однос очекиване и изречене пробације је ту био 24:43%, а казне затвора преко три године 32:14%).⁷⁹ Да блаже кажњавање није главна концесија која се даје у замену за признање, сведочи још једно истраживање код кривичних дела против имовине, где је однос изречене и прогнозиране пробације био 50:48%.⁸⁰ Наведени резултати указују да у *plea bargaining* систему не треба видети само вештачку алтернативу скупом претресу са неизвесним исходом, већ и једну неуобичајену функцију - мирења. Наиме, у рутинским случајевима, где ниједна страна не оспорава чињенице, обе су уверене у кривицу учиниоца, претрес може изгледати непотребан, јер се његов исход може брзо и лако постићи или чак и побољшати путем договарања, које је ту налик пријатељском решавању цивилних спорова. То је уосталом у складу са ретким изрицањем казне затвора за разбојништва и крађе.⁸¹

С друге стране, поверење јавности не би било тешко задобити са неколико реформских потеза. Међу њима свакако треба да се нађе законско регулисање ове установе, ограничавање широких дискреционих права тужилачких органа, установљавање одговарајућих обавезујућих стандарда који треба да смање постојеће диспаратете казни, нарочито оне који немају везе са сврхом кажњавања.

⁷⁸Наиме, у 90% случајева код крађе и у 80% случајева код разбојништва дато признање је у потпуности одговарало оригинерној оптужби. Могуће објашњење се крије у правним а не стварним разлозима, наиме у природи тих дела, која тешко могу обухватити лакша дела (вид. W. M. Rhodes, JCLC 3/1979, с. 371).

⁷⁹W. M. Rhodes, JCLC 3/1979, с. 364-365.

⁸⁰T. Dungworth, наведен према W. M. Rhodes, JCLC 3/1979, с. 367.

⁸¹W. M. Rhodes, JCLC 3/1979, с. 372.

Истом циљу би водило и поверавање склапања погодбе специјализованим државним тужиоцима са великим искуством.⁸²

(8) Непотврђеност тезе о угрожавању функционисања кривичног правосуђа у случају укидања договореног признања

Бојазан да би забрањивање раширене праксе преговарања угрозило функционисање преоптерећеног система, фигурира као нескривени официјелни аргумент.⁸³ Он почива на две претпоставке: да би без подстицања *guilty plea*, њихов број опао и значајно порастао број главних претреса са доказним поступком; да би нарасли број претреса захтевао значајно веће тужилачке и судске ресурсе. Оваквој аргументацији се замера непотврђеност емпиријским путем, с обзиром да многи окривљени не би тражили претрес ни по укидању преговарања.⁸⁴ То потврђује и искуство оних земаља чији се покушај укидања или ограничавања праксе преговарања није завршио очекиваним поражавајућим последицама (El Paso, Texas, New Orleans,⁸⁵ Louisiana, Alasca⁸⁶).

(9) Трошкови и одуговлачење поступка

Један од кључних аргумената који истичу присталице договореног признања, је чињеница да оно битно снижава трошкове поступка и скраћује његово трајање. Или, како се једном приликом изразио Каплан, држава окривљеном плаћа зато што јој је уштедео трошкове.⁸⁷ Насупрот томе, тврди се да редовна процедура не повлачи нужно више времена и трошкова од *plea bargaining* система.⁸⁸ Изостављањем доказне фазе нису елиминисана сва непотребна одуговлачења, која се некад практикују и из тактичких разлога. Тако је анкета коју је својевремено спровео Alschuler међу тужиоцима и браниоцима, показала да се много времена троши у претходном усаглашавању странака.⁸⁹

⁸²Навед. према W.R. LaFave, AJCL 3/1977, с. 542.

⁸³Та идеја пробија у одлукама Santobello v. New York 404 U.S. 257, 260 (1971). i Blackledge v. Allison 431 U.S. 63.

⁸⁴M. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 36.

⁸⁵Истраживање у Н. Орлеансу, у коме је била забрањена редуција оптужбе, је показало да је око 88% признања дато према оригиналној оптужби.

⁸⁶*Plea bargaining* је био забрањен у Аљасци од 1975. Оцена ефеката, базирана на четворогодишњој пракси у три највећа града, водила је закључку да је договорено признање ефикасно смањено, да није замењено имплицитним или прикривеним облицима исте праксе, и да судски поступци нису застали. Укупан пораст броја главних претреса је био мањи од 3% (M. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 39).

⁸⁷Навед. према M. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 18.

⁸⁸Тако нпр. мисли M. Halberstam, која је иначе помоћник *District Attorney* in New York County (ибидем, с. 37).

⁸⁹Alschuller, Chicago LR 1/1968, с. 50.

(10) Непотврђеност тезе о утицају признања на успешнију ресоцијализацију учиниоца

Претпоставка о успешнијој ресоцијализацији учинилаца који су дали признање, у односу на оне који су порицали, није емпиријским путем проверена. На ту чињеницу је указао и Врховни суд САД. С друге стране, *plea bargaining* процес се често критикује управо због скромних рехабилитативних ефеката.⁹⁰ Нека истраживања показују да стопа рецидивизма није мања међу онима који су дали признање у односу на оне који су осуђени на основу доказа изведених на главном претресу, осим у случају обичне крађе.⁹¹ О томе сведочи и декларисање *guilty plea* учинилаца према извршеном делу, након окончања кривичног поступка, ван суда. Показало се да многи од њих, након изрицања казне, заступају сасвим супротну тезу, причајући о својој невиности, док су примери покајничког понашања веома ретки. Тако је, према једном истраживању, свега 95 од 723 испитаника, било спремно да потврди своју кривицу пробационом службенику, убрзо након давања признања на главном претресу.⁹² Осим тога, указује се да се из вршења уставних права не могу извучити никакве негативне импликације: као што тужилац не може тражити од пороте да закључи да је оптужени који ускраћује признање крив, тако се из те чињенице не може закључивати да нема кајања.⁹³

(11) Искључење окривљеног из процеса преговарања.

Иако систем договореног признања начелно повећава значај окривљеног у кривичном поступку, додељујући му раније непознату улогу саодлучивања о предмету оптужења и санкцији, он га истовремено деградира, истискујући га из процеса непосредног преговарања, у коме је присутан само посредством свог браниоца. Уместо ублажења, тиме се само још више потенцира изолација окривљеног из кривичног процеса.⁹⁴

Побољшање позиције окривљеног у овом смислу могло би резултирати из оних предлога који преговарачки процес подвргавају контроли неутралног магистрата, истовремено инсистирајући на личном присуству окривљеног, који би заједно са својим браниоцем учествовао како у фази провере чињеничног стања, тако и у фази склапања саме погодбе.⁹⁵

⁹⁰Вид. нпр. Official Report of the New York State Special Commission of Attica, Attica 30-31 (1972), навед. према М. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 16.

⁹¹За кривична дела телесне повреде, поврат је забележен у 23% случајева међу *guilty plea* учиниоцима, у 23% случајева међу ослобођенима на претресу и у 19% случајева међу осуђенима на претресу; тај је однос код разбојничке крађе 27% : 45% : 17%; код крађе 41% : 39% : 59%, а код провалне крађе 35% : 64% : 32% (навед. према W. M. Rhodes, JCLC 3/1979, с. 363.

⁹²A. Rosett, D. Cressey, Justice by Consent, 1976, с. 28, навед. према М. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 17.

⁹³М. Halberstam, JCLC 1/1982, с. 18.

⁹⁴Notes, HLR 3/1977, с. 577-578.

⁹⁵Вид. тзв. magisterial participation model, Note, HLR 3/1977, с. 594.

*Snežana Brkić, Ph.D., Assistant Professor
Law Faculty of Novi Sad*

PLEA-BARGAINING IN ANGLO-AMERICAN LAW

This work discusses the institution of plea-bargaining in Anglo-American law, by analyzing its essentials, goals and practical use, along with a *pro et contra* debate. In spite of the theoretical controversies and disputes, this institution has been welcomed with open arms in legal practice, while its functional use has been confirmed at the highest levels of court jurisdiction. In addition, there has been a constant influx of new ideas for its improvement. One such idea is the call for the formalization and standardization of this procedure, which would put an end to its misuse. It is concluded that due to overwhelming practical arguments, the many criticisms aimed at this institution, at least within the foreseeable future, will not lead to its abolition.

*Snežana Brkić, maître de conférence
Faculté de droit de Novi Sad*

AVEU D'ENTENTE DANS LE DROIT ANGLO-AMÉRICAIN

Résumé

Nous étudions ici l'institution de l'aveu d'entente dans le droit américain. Nous analysons ses caractéristiques, ses buts, sa mise en pratique et les arguments *pro et contra*. Malgré toutes les polémiques théoriques et les contestations, cette institution est largement utilisée dans la pratique, et sa validité a été confirmée de la part des plus hautes instances juridiques. D'autre part, il existe un effort d'apport d'idées pour son amélioration. L'une d'elle, en primauté, consiste en un appel pour la standardisation et l'officialisation de cette procédure, ce qui mettrait fin à son emploi abusif. En conclusion, nous constatons que les arguments pragmatiques étant les plus forts, la critique de cette institution ne résultera aucunement, dans un avenir proche, à son abolition.